

Praenotandum, 19.03.2018: Below is the text of my earliest publication, in Dutch, as well as a translation in English. I have edited the original Dutch text in a few places without affecting the original argument.

Jan G. Platvoet 1971, bespreking van Geo Widengren 1969, *Religionsphänomenologie* (Berlijn: W. de Gruyter, 684 blz., DM 38), in *Tijdschrift voor Theologie* 11, 1: 79

Prof. Bleeker heeft Widengren eens geprezen als ‘de prins van de godsdiensthistorici’, en in 1955 heeft hij Widengrens *Religionsvärld* (1945¹, 1953², 1969³) één van de twee beste handboeken van de godsdienstfenomenologie genoemd. Nu er een Duitse vertaling verschenen is van de tweede druk, echter grondig bewerkt en sterk vermeerderd, blijkt bij lezing dat er bij deze lovende waardering een aantal kritische kanttekeningen gemaakt moeten worden.

Het werk is, in tegenstelling tot andere fenomenologieën, nogal los gestructureerd. Rond een twintigtal themata, zoals ‘religie en magie’, ‘het godsgeloof’, ‘geloof en mythe’, ‘biecht, boete en gebed’, ‘het sacrale koningschap’, ‘de gnostische houding’, enz., zijn godsdiensthistorische analyses en godsdienstfenomenologische beschouwingen gegroepeerd. Het godsdiensthistorisch materiaal is uit een beperkt gebied genomen: het meeste uit het vakgebied van Widengren, de godsdiensten van Iran; het overige uit de omringende godsdiensten: die uit India, het oude Mesopotamië, Israël, het jodendom, het vroege christendom, en de islam. Widengren is namelijk van mening dat een fenomenologie van de godsdienst niet geschreven hoeft te worden op basis van materiaal uit zoveel mogelijk godsdiensten; en dat dit op dit moment zelfs onmogelijk is.

Het is deze bewuste methodologische keuze die zich het hele boek door wreekt. Daaruit resulteert bv. onmiddellijk al een te nauwe definitie van ‘godsdienst’ als het geloof in een *Hochgott* die over ’s mensen lot beschikt, en die diametraal gesteld wordt tegenover ‘magie’ als poging om heer en meester te zijn over het eigen lot, of om de macht die het bepaalt te beheersen. Het duidelijkst treden de gevolgen van deze methodologie echter aan de dag waar Widengren zijn op grond van Iraans materiaal opgestelde hypothesen illustreert met – niet toetst aan!! – materiaal uit omliggende godsdiensten, zoals hij dat vooral in deze vertaling heeft gedaan. Hij interpreteert dit materiaal op een vaak dubieuze, soms apert onjuiste manier, en extrapoleert de structuren van de Iraanse godsdiensten naar die andere godsdiensten, in plaats van deze op hun eigen structuren te onderzoeken. Bovendien is deze ‘fenomenologie’ sinds 1945 niet bijgewerkt t.a.v. een aantal fundamentele strijdvragen [over] ‘religie en magie’, totemisme, enz., en poneert het soms volkomen achterhaalde probleemstellingen. Ook moet nog worden opgemerkt dat Widengren een vurig aanhanger is van de ‘ritual pattern school’ is.

De conclusie is dat het werk in de Duitse vertaling een te weidse titel heeft gekregen: men kan het moeilijk als een algemene godsdienstfenomenologie aanmerken, al bevat het voor bv. de exegetische student die in de *Umwelt* van de bijbel geïnteresseerd is, wel belangrijk materiaal.

(J.G. Platvoet)

Jan G. Platvoet 1971, review of Geo Widengren 1969, *Religionsphänomenologie* (Berlin: W. de Gruyter, 684 pp., DM 38), in *Tijdschrift voor Theologie* 11, 1: 79

Prof. Bleeker once praised Geo Widengren as ‘the prince of the historians of religion’, and in 1955 he called Widengren’s *Religionsvärld* (The World of Religions, 1945¹, 1953², 1969³) one of the two best textbooks of the Phenomenology of Religion. Upon reading the German transla-

tion of the second edition, which Widengren thoroughly edited and greatly expanded, it turns out that a number of critical comments need to be juxtaposed to Bleeker's praise of Widengren's big book.

In contrast with other Phenomenologies of Religion, this one has been structured rather loosely. A number of analyses in the History of Religions and reflections in Phenomenology of Religion have been grouped around some twenty themes, such as 'religion and magic', 'belief in God', 'faith and myth', 'confession, penance and prayer', 'sacred kingship', 'the Gnostic attitude', etc. The History of Religions materials for them have been taken from a limited area: most are from Iranian religions, Widengren's own special field of research; the remainder is from adjacent religions: of India, ancient Mesopotamia, Israel, Judaism, early Christianity, and Islam. [They are restricted,] because Widengren holds that a Phenomenology of Religion need not be composed on the basis of materials from as many religions as possible. [He] even [deems that] impossible at the moment.

This conscious methodological choice adversely affects the whole book. It results e.g. at once in a too narrow definition of 'religion' as the belief in a *Hochgott*, 'Supreme Being', who ordains the fate of men. Which concept of 'religion' Widengren diametrically opposes to 'magic' as the attempt to be in complete control of one's own destiny or to dominate the power that governs it. The consequences of this methodology are seen most clearly in those passages in which Widengren illustrates the hypotheses he developed on the basis of Iranian materials with materials from the surrounding religions rather than opting to test and try them by these 'alien' materials. He also interprets these materials in an often dubious, at times patently wrong manner, and extrapolates the structures of Iranian religions to other religions, rather than examining them in and after their own structures. This 'Phenomenology' has moreover not been updated since 1945 in respect of a number of fundamental points of debate about e.g. 'religion and magic', totemism, etc., as is apparent from the completely outdated manner in which it defines a number of problems. It must also be noted that Widengren is a passionate supporter of the 'ritual pattern school'.

In conclusion, the title of the German translation is too wide, for one can hardly regard this book as a general Phenomenology of Religion. But it does contain important materials, in particular for students of OT exegesis with an interest in the *Umwelt* of the Bible.

(J.G. Platvoet)